

Научно съобщение

Ценоманският етаж в местността Добрева чука край Белослав, Варненско

Неда Мочурова-Декова¹, Веселин Деков²

¹ Национален Природонаучен музей, София 1000

² Софийски университет, София 1000

N. Motchurova-Deкова, V. Deков — *The Cenomanian Stage in Dobрева чука locality near the town of Beloslav, Varna District.*

At the lower part of the described Upper Cretaceous section in Dobрева чука locality near the town of Beloslav, Varna District, rocks of the Madara Formation are exposed. The Early-Middle Cenomanian age of this formation is determined on the basis of rich brachiopod association found, correlated to the same taxons occurring in western Europe.

Въведение

Епиконтиненталният тип ценомански скали в Централна Северна България са изследвани от редица автори (Цанков, 1982; Начев, Николов, 1961; Йолкичев, 1987, 1989; Йолкичеви др., 1988 и мн. др.). Отделени са биостратиграфски зони по амонити (Йолкичев и др., 1988), фораминифери (Vartzaгоva, 1980; Йолкичев и др., 1988) и варовит нанопланктон (Sinnyovskiy & Shumenko, 1988).

В Североизточна България макро- и микрофосилните доказателства за присъствието на ценомански скали са оскъдни. Долният ценомански подетаж е установен в Мадарското плато при с. Каспичан от Цанков (1930, 1982) с видовете *Mantelliceras (Mantelliceras) laticostatum* Renz, Lutembacher, Schneider и *M. martimpreyi* (Coquand). За съжаление тези фосили не са привързани точно и не е известно какво е положението им в разреза южно от с. Каспичан, описан по-късно детайлно от Йолкичев (1989). Последният автор (1989, разр. 8, пачка 2) съобщава за част от завой на голям амонит *Parapuzosia* sp. Средният ценомански подетаж се индикира също с намерения от Цанков (1930, 1982) *Acanthoceras rhotomagense crassum* (Thomel). Непрекъснатостта на разреза между ценоманския и туронския етаж според Йолкичев (1989) е указание за присъствието и на горноценомански скали. В Добруджанското плато ценоманският етаж е доказан в няколко сондажа с ансамбъл от фораминиферни видове, за което се съобщава в Йолкичев (1989) по определения на Е. Димитрова. В литостратиграфски аспект ценоманският етаж в Североизточна България се свързва с Мадарската свита, въведена

от Йолкичев (1988). Но само в разреза при Каспичан и в няколко сондажи в Добруджанското плато може да се счита, че съществуват палеонтоложки доказателства за ценоманската ѝ възраст. В Шуменското плато например най-долните ѝ нива са с туронска възраст по данни на Синьовски (1989).

В настоящата работа се описва един разрез на горнокредната серия в местността Добрева чука край Белослав, Варненско, в основата на който се разкриват скали от Мадарската свита. Възрастта на тези скали тук се определя от авторите като ранен-среден ценомански подвек въз основа на намерената в тях богата брахиоподна асоциация, която е корелирана с находки на същите таксони в Западна Европа. Описанието на разреза и дискусиата са дело на двамата автори, а брахиоподната фауна е определена от Н. Мочурова-Декова.

Описание на разреза

Описаният по-долу разрез започва западно от гара Белослав по левия шарп на шосето за Варна и продължава и завършва на северозапад при билото на хълма (фиг. 1).

Покривка (7) (ипрески етаж).

7. Органогенни варовици

----- рязка размивна граница -----

Новаченска мергелно-варовикова свита (6) (долен кампански подетаж) — 1 m.

6. Кредоподобни варовици

----- рязка литоложка граница -----

Шуменска пясъчникова свита (5) (долен кампански подетаж — най-долна част — долен сантонски подетаж) — 20 m.

5. Пачка от варовити пясъчници, дребнозърнести, здрави, сиви, в горната част на свитата жълтеникави до жълти и ронливи. В горните нива — няколко органогенни прослойки с гастроподи, бивалвии [*Neithea quadricostata* (S o w e r b y), *Exogyra* sp., *Ostrea* sp.], детритус от р. *Inoceramus*, р. *Serpula*, бриозои, единични корали, брахиоподи [*Cyclothyris globata* (A g n a u d), *Cyclothyris* ? sp., *Cretrirhynchia* ? sp., *Terebratulina striata* (W a h l e n b e r g)]. Сред последния органогенен пласт установихме части от наутилоидеи и два екземпляра *Parapuzosia daubreei* (G r o s s o u v r e).

----- литоложки преход -----

Добриндолска глауконитно-песъчливо-варовикова свита (4) (долен сантонски подетаж — туронски етаж) — 12 m.

4. Глауконитни пясъчници сивозеленикави, ронливи, с много глауконит в отделни лещи, като там скалата може да се определи като глауконитит. Наблюдава се неравномерно разпръснат детрит от р. *Inoceramus* и ходове от р. *Thalassinoides*?

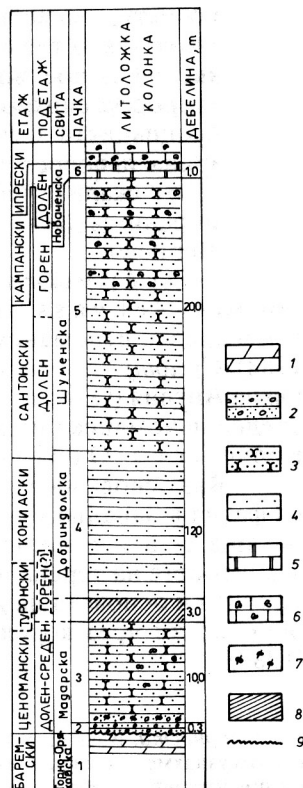
---- закрит терен (3 m) — вероятно горен ценоман — турон ----

Мадарска песъчливо-варовикова свита (3—2) (долен-среден ценомански подетаж) — 10, 30 m.

3. Пачка от дребнокъсов конгломерат в основата, преминаващ нагоре във варовити пясъчници и песъчливи варовици. Наблюдават се фосфоритови конкреции, по-едри (до 2 cm) в основата на пачката и по-дребни нагоре. На места скалата е набогатена с глауконит. Пачката изобилства с фосилна макрофауна — добре запазена и детритус. Установени бяха следните брахиоподи: ринхонелиди — *Cyclothyris difformis* (V a l e n c i e n n e s i n L m k), *Cyclothyris compressa* (V a l e n c i e n n e s i n L m k), *Cyclothyris juigneti* O w e n, *Cyclothyris* cf. *contorta* (d' O r b i g n y),

Фиг. 1. Разрез на горнокредната серия в местността Добрева чука край Белослав, Варненско: 1 — мергели; 2 — конгломерати с пясъчлива спойка; 3 — варовити пясъчници; 4 — пясъчници; 5 — кредоподобни варовици; 6 — органогенни варовици; 7 — фосфоритови конкреции; 8 — закрит терен; 9 — размив

Fig. 1. Upper Cretaceous section at Dobrova čuka near the town of Beloslav, Varna District: 1 — marls; 2 — conglomerates with sandy cement; 3 — calcareous sandstones; 4 — sandstones; 5 — chalk limestones; 6 — organic limestones; 7 — phosphoritic nodules; 8 — covered part; 9 — erosive boundary

Cyclothyris sp.1¹, *Cretirhynchia* cf. *robusta* (Tate); и теребратулиди² — *Terebratulina protostriatula* Owen, *Terebratulina* sp., *Rectithyris wrightorum* Owen, *Concinnithyris obessa* (J. de C. Sowerby), *Moutonithyris deutepleana* (d'Orbigny), *Selliithyris tornacensis* (d'Archiac). Намерени бяха детрит и добре запазени представители и на друга макрофауна: бивалвии — *Lopha* sp., *Ostrea* sp., гастроподи; бодли от морски таралежи, бризони, преотложени раннокредни белемнити — 10 m.

2. Ожелезен среднокъсов конгломерат с пясъчлива спойка — 0, 30 m.

----- рязка размивна граница -----

Подложка. Горнооряховска свита (1) (баремски етаж).

1. Мергели.

Дискусия

Брахиоподната фауна, характерна за Мадарската свита в този разрез, беше включена по-рано от единия от авторите (Мочурова-Декова, 1994) в асоциацията *Cyclothyris difformis*. Понятието асоциация беше употребено без пре-

¹ Изброените дотук видове са описани и фигурирани в работата на Мочурова-Декова (1995).

² Представителите на разред Terebratulida са определени само въз основа на външните им морфоложки белези.

тенции да отговаря на някакви номенклатурни изисквания. Асоциациите са реални обекти, съществуващи в разрезите, с които работи геологът на терена, и включват както вкаменелости, намерени *in situ*, така и тези, за които има съмнение, че са претърпели известен транспорт, но не може да се каже дали става въпрос за синхронен пренос, или се касае за преотлагане.

Асоциацията *Cyclothyris difformis* освен в местността Добрева чука е индикирана и посредством един непривързан точно екземпляр, *Cyclothyris difformis* от скалите на Мадарската свита край Каспичан, както и чрез два деформирани екземпляра *Cyclothyris* sp. 1 от седиментите на същата свита при с. Чернево.

Видът *Cyclothyris difformis* е установен в долния ценомански подетаж в Бохемия (Nekvasilova, 1973) и Полша (Porel-Barczik, 1977) и в долен и среден ценомански подетаж във Франция и южна Англия (Owen, 1962; 1988). *Cyclothyris compressa* се среща в целия ценомански етаж във Франция и южна Англия (Owen, 1962, 1988). Видът *Cyclothyris juigneti* е разпространен в среден ценомански подетаж във Франция (Owen, 1988), а *Cyclothyris contorta* е описан от Orbiguy (1847) от ценомана в Белгия и Пиренеите.

Въз основа на направените по-горе корелации с находки на ринхонелидна фауна в Западна Европа считаме, че възрастта на Мадарската свита, разкриваща се в местността Добрева чука, е ранно-средно ценоманска. Поради закритостта на терена не можахме да наблюдаваме прехода между Мадарската свита и основата на Добриндолската свита. Възрастите нагоре в разреза са определени чрез корелация със съседни разрези, описани от Йолкичев (1989).

Благодарности. Благодарни сме на проф. Н. Йолкичев (СУ „Св. Климент Охридски“), от когото узнахме за разкритието на скали от Мадарската свита в местността Добрева чука, който ни предостави първите няколко образца брахиоподна фауна и който се запозна с предварителния текст на това съобщение и направи ценни бележки.

Л и т е р а т у р а

- Йолкичев, Н. 1987. Литостратиграфски единици, свързани с горнокредната серия в централните части на Мизийската плоча. — *Сп. Бълг. геол. д-во*, 48, 2, 25—37.
- Йолкичев, Н. 1988. Литостратиграфски единици, свързани с горнокредната серия в източните части на Мизийската плоча. — *Сп. Бълг. геол. д-во*, 49, 1, 11—25.
- Йолкичев, Н. 1989. *Стратиграфия на епиконтиненталния тип горна креда в България*. С., Унив. изд. 184 с.
- Йолкичев, Н., П. Йовчева, Е. Димитрова, М. Стоянова-Вергилова, 1988. Стратиграфия на ценоманския етаж северно от гр. Плевен и нови микрофаунистични данни за подложката му. — *Сп. Бълг. геол. д-во*, 49, 2, 24—36.
- Мочурова-Декова, Н. 1994. *Брахиоподи от разред Rhynchonellida от Северноевропейския тип горна креда в България — таксономия и стратиграфско значение*. — Автореферат канд. дис. С., Минно-геол. унив. 48 с.
- Начев, И., Т. Николов, 1961. Сеноманские отложения в Плевенской области (Северной Болгарии). — *Докл. БАН*, 14, 5, 499—501.
- Синьовски, Д. 1989. Нанофосилни доказателства за отсъствието на ценомански етаж в Шуменското плато. — *Год. ВМГИ*, 35, 1, 195—197.
- Цанков, В. 1930. Върху ценомана в Североизточна България. — *Сп. Бълг. геол. д-во*, 2, 3, 37—42.
- Цанков, В. 1982. *Фосилите на България, 5а, Горна креда. Cephalopoda [Nautiloidea, Ammonoidea и Echinodermata (Echinoidea)]*. С., БАН. 126 с.
- Motchurova-Deкова, N. 1995. Late Cretaceous Rhynchonellida (Brachiopoda) from Bulgaria. I. Genus *Cyclothyris* M c S o u . — *Geologica Balc.*, 25, 3/4 (in press).

- Nekvasilova, O. 1973. The brachiopod genus *Bohemirhynchia* gen.n. and *Cyclothyris* McCoy (Rhynchonellidae) from the Upper Cretaceous of Bohemia. — *Sbor. Geol. Ved (Paleont.)*, 15, 75-115.
- Orbigny, A. d' 1847. *Les animaux mollusques et rayonnés*. — *Paleontologie Française. Terrains Crétacés*. Paris, 4. 390p.
- Owen, E.F. 1962. The brachiopod genus *Cyclothyris*. — *Bull. Brit. Mus. (Nat. Hist.)*, Geol., 7, 2, 39-63.
- Owen, E.F. 1988. Cenomanian Brachiopods from the Lower Chalk of Britain and Northern Europe. — *Bull. Brit. Mus. (Nat. Hist.)*, Geol., 44, 2, 65-175.
- Popiel-Barczyk, E. 1977. A further study of Albian-Cenomanian Brachiopods from the environs of Annopol on the Vistula with some remarks on related species from the Crakow region, Poland. — *Prace Muzeum Ziemi*, 26, 25-54.
- Sinnyovskiy, D., S. Shumenko. 1988. Calcareous nannoplankton zonation of the Cenomanian Stage in Central North Bulgaria. — *Geologica Balc.*, 18, 4, 47-53.
- Vaptzarova, J. 1980. Zonation du Crétacé supérieur du type de plateforme en Bulgarie du Nord d'après les Foraminifères. — *Geologica Balc.*, 10, 3, 45-68.

(Постъпила на 18. 01. 1995 г.)